

NACKA TINGSRÄTT
Miljödomstolen
Enhet 3

DOM
2008-03-14
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 1832-07

KLAGANDE

Munksjö Sweden AB
Box 624
551 18 Jönköping

Ombud:

Advokat T.C.
Alrutz' Advokatbyrå AB
Box 7493
103 92 Stockholm

MOTPART

Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens beslut den 8 maj 2006 i ärende nr 5752-02849-2006, se ~~bilaga 1~~

SAKEN

Föreläggande om att inkomma med plan för undersökning av misstänkt förorenat område

---

DOMSLUT

Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet endast på så sätt att tiden för fullgörande av föreläggandet bestäms till den 1 maj 2008.

Dok.Id 77710

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: nacka.tingsratt@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

BAKGRUND

Munksjö AB (bolaget) förvärvade Aspa sågverk 1918. På fastigheten anlades 1947 ett impregneringsverk i anslutning till sågen. Under 1981 lades verksamheten ned och bolaget sålde marken. På en del av området har sågverksverksamhet fortsatt att bedrivas. Någon impregnerings- eller doppningsverksamhet har däremot inte bedrivits av dessa senare verksamhetsutövare. Länsstyrelsen har med hänsyn till bl.a. verksamhetens omfattning och risken för spill från hanteringen av impregnerings- och doppningskemikalier bedömt att området utgör en mycket stor risk för människors hälsa och miljön. Med hänvisning till 26 kap. 22 § miljöbalken har länsstyrelsen förelagt bolaget att inkomma med en plan för markundersökningar av området.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har i överklagande yrkat att beslutet upphävs. Till stöd för sin talan har bolaget anfört bl.a. följande. Länsstyrelsens beslut vilar på en otillräcklig laglig grund, eftersom de av länsstyrelsen åberopade lagrummen inte kan tillämpas separat från övriga bestämmelser i miljöbalken. Beslutet måste, utöver de åberopade bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken, också och i första hand anses vara grundat på reglerna i 10 kap. samma lag. Eftersom länsstyrelsen inte har visat att en sådan föroreningsituation som avses i 10 kap. 1 § miljöbalken faktiskt föreligger är det dock inte klarlagt att det finns förutsättningar att tillämpa reglerna i 10 kap. miljöbalken i förevarande fall.

Vidare säger länsstyrelsen ingenting om huruvida den bedrivna verksamheten har tillståndsprövats enligt miljöskyddslagen. Därmed går det inte att bedöma om det överhuvudtaget är formellt möjligt att, med hänsyn till ett eventuellt tillstånds rättskraft, utfärda ett föreläggande enligt tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen har i svaromål anfört bl.a. följande. Det har i överklagandet inte framkommit något som förändrar de bedömningar som länsstyrelsen tidigare har gjort i ärendet. Tillstånd för impregneringsverksamhet krävdes inte vid tidpunkten för

verksamhetens start, dvs. på 1940-talet, och någon ändring av verksamheten som skulle ha föranlett en tillståndsprövning efter miljöskyddslagen ikraftträdande 1969 har inte ägt rum.. Eftersom verksamheten således inte har omfattats av tillståndspflicht finns det inte något hinder mot att utfärda ett föreläggande med hänsyn till ett tillstånds rättskraft.

Reglerna i 10 kap. miljöbalken har inte tillämpats i detta fall, då det inte är konstaterat att området är förorenat. Inte heller 2 kap. 2 eller 3 §§ miljöbalken har åberopats då verksamheten inte längre bedrivs. Om föroreningarna inte är konstaterade, men väl befarade i ett område är tillsynsmyndigheten hänvisad till att tillämpa de allmänna reglerna i 26 kap miljöbalken om utredningsansvar. Med stöd av 26 kap 22 § kan ett sådant föreläggande riktas mot verksamhetsutövaren. För en tillämpning av bestämmelsen krävs enligt länsstyrelsen inte att verksamheten är pågående.

Bestämmelsen omfattar nämligen uttryckligen "den som annars är skyldig att avhjälpa olägenheter från sådan verksamhet". En sådan tolkning av bestämmelserna ligger enligt länsstyrelsen i linje med bevisbörderegeln i 2 kap 1 § första stycket sista meningen miljöbalken och står i överensstämmelse med uttalanden i förarbeten och kommentaren (jfr prop. 1987/88:85 s. 307 och Bengtsson m.fl., *Miljöbalken En kommentar Del II*, s 26:49; se även Darpö i NV rapport nr 5242, *Om miljöskulder i mark och vatten*, s 62 f.). I de fall en verksamhet är avslutad är en förutsättning för sådana krav att det kan antas att verksamheten orsakat skada eller olägenhet.

Länsstyrelsen anser att, med hänsyn till farligheten hos de kemikalier som användes vid verksamheten och till de uppgifter kring hantering av dessa kemikalier som länsstyrelsen erhållit, får antas att verksamheten har orsakat skada eller olägenheter. Erfarenheter från markundersökningar vid andra impregnerings- och doppningsverksamheter visar på att föroreningar från sådana verksamheter kan finnas kvar i området mycket lång tid efter att verksamheten upphört. Bolagets tolkning, att en tillsynsmyndighet inte kan rikta krav mot en verksamhetsutövare att utreda de nutida konsekvenserna för människors hälsa och miljön av den tidigare verksamheten i de fall då föroreningen inte är konstaterad men väl befarad, strider enligt länsstyrelsen mot lagens anda och bokstav. Det skulle vidare leda till den orimliga konsekvensen att staten måste bekosta nödvändiga undersökningar för att visa att ett område är förorenat

innan man kan rika krav mot den som enligt miljöbalken skall bekosta dessa, nämligen förorenaren.

Bolaget har härefter anfört i huvudsak följande. Bolaget vidhåller att de åberopade tillsynsbestämmelserna förutsätter stöd av reglerna i bl.a. 10 kap. miljöbalken, i vilket klargörs i vilka situationer och mot vem en tillsynsmyndighet i förekommande fall kan agera. Tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken anger sedan vilka verktyg som står till buds vid tillsynens utövande. Avhjälpanderegeln i 2 kap. 8 § miljöbalken gäller uttryckligen mot den som t.ex. bedrivit en verksamhet ”som medfört skada eller olägenhet för miljön”, en ordalydelse som inte ger något utrymme för tillämpning i en situation där en skada endast kan befaras. Bestämmelsen får sitt närmare innehåll genom en hänvisning till 10 kap. miljöbalken avseende ansvarets omfattning. Av 10 kap. 1 § miljöbalken framgår att kapitlet endast är tillämpligt då föroreningar har konstaterats som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. En tillämpning av tillsynsbestämmelserna på det sätt som länsstyrelsen hävdar skulle stå i direkt strid med ordalydelsen i ovan nämnda bestämmelser och är därför inte rimlig.

Bolagets ståndpunkt att det inte åvilar en tidigare utövare av en numera nedlagd verksamhet att utreda om 10 kap. miljöbalken är tillämpligt eller inte finner stöd i bilagan till förordningen om tillsyn enligt miljöbalken, i vilken anges bl.a. hur det operativa ansvaret fördelats mellan myndigheterna. I bilagan avsnitt B framgår fördelningen för ”Verksamheter m.m.”, däribland miljöfarliga verksamheter respektive förorenade områden. De i målet aktuella frågorna avser ostridigt inte miljöfarlig verksamhet, varför anvisningarna därom i B1 till B4 inte är aktuella. I B5 och B6 regleras fördelningen när det gäller ”förorenade områden enligt 10 kap. miljöbalken”. Ett undersökningsåläggande torde därmed endast kunna riktas mot bolaget om 10 kap. miljöbalken först visas vara tillämpligt, i vilket fall länsstyrelsen också är tillsynsmyndighet enligt bilagan B5 till förordningen.

Det torde vara vanligt att den tidigare verksamhetsutövaren inte längre är ägare till den fastighet där undersökningar måste göras för att fastställa vilken föroreningssituation

som råder. Ett föreläggande om undersökning av en sådan fastighet måste därför grunda sig på en bestämmelse som ger den ansvarige formell rätt till tillträde och inte endast förutsätter samtycke från fastighetsägaren. Miljöbalken innehåller ingen bestämmelse som kan ge den som inte äger eller har rådighet över en fastighet tillträde till denna för att utföra undersökningarna. Föreläggandet bryter därför mot principen att det inte är möjligt att förelägga någon att utföra något som denne saknar faktisk möjlighet att efterkomma.

DOMSKÄL

Det har i målet inte ifrågasatts att misstanken om markförorening på den aktuella fastigheten är befogad, i vilket fall länsstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för föroreningsskador har en skyldighet att vidta de åtgärder som behövs för att tillse att miljöbalken efterlevs. Frågan i målet är vem som skall åläggas ansvaret för att denna misstanke utreds närmare. Av 26 kap. 22 § miljöbalken framgår att en verksamhetsutövare eller ”den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet” är skyldig att utföra sådana undersökningar som behövs för tillsynen. Miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att det för en tillämpning av bestämmelsen inte krävs att verksamheten är pågående. Ett föreläggande om utförande av utredning kan således riktas mot den som avslutat en verksamhet eller åtgärd. När det gäller bolagets invändning om att bolaget inte har tillträde till marken och därför saknar faktisk möjlighet att efterkomma föreläggandet konstaterar miljödomstolen att bolaget endast ålagts att prestera en plan för markundersökningen, varför tillträde till fastigheten inte torde vara avgörande. Med hänsyn till det ovan anförda finner miljödomstolen inte skäl att i sak ändra länsstyrelsens beslut. Däremot bör tiden för fullgörande bestämmas till den 1 maj 2008.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MD 2)

Överklagande skall ges in till Nacka tingsrätt, miljödomstolen, senast den 4 april 2008 och vara ställt till Svea hovrätt, Miljööverdomstolen. Prövningstillstånd krävs.

Claes-Göran Sundberg

Lars Berggren

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Claes-Göran Sundberg och miljørådet Lars Berggren. Föredragande har varit beredningsjuristen Anna-Pia Johansson.